

Výstava -

- výstava je především možnost -
at už u klasických výtvarných projevů jde o to
"pověsit na zeď" a nebo v novějších "instalovat
v prostředí", vždycky je to uvedení do života.
Výtvarné dílo v deskách nebo šuplicích, v popisech
instalace a metodických pokynech - čeká

Zeď, na které visely výtvarné práce jednoho okru-
hu mladých lidí, byla neomítnutá, z hrubých cihel.
Prostory, do kterých byla výstava instalována,
bylo nutné nejdříve vyklidit.
Možnosti využití neobvyklých prostor, ploch,
interiérů jsou velké. Tak už to u nás chodí.
Nalézat v nouzi ctnosti.

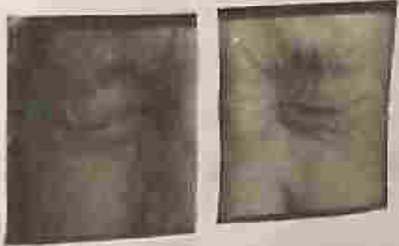
- 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 - 1 -

76

子

琴

76

Mám tedy před sebou další Možnost a chtěl bych se konečně pokusit o vyjádření svého názoru.

O celkové struktuře jsem si ještě nedokázal vytvořit nějaký ucelenější, životaschopný názor.

Možnost má v sobě něco - co mě silně přitahuje, nějaký, zatím nedefinovatelný náboj, něco z ní vystřeluje a já jsem cíl.

Někdy to je zásah do černého, někdy jen kousek vedle a jindy jsem jako cíl jinde. To už je ale potom spíš otázka konkrétního názoru, trochu jiného pohledu na věc a individualismu.

K celkové formě asi tolik : z Možnosti výrazně cítím mnoho za svého vlastního já, v něčem mě doplňuje, mohu si ~~si~~ konfrontovat nebo vybrušovat vlastní názory případně s nimi polemizovat, srovnávat si s vlastním cítěním - se svým pohledem na svět, přestě s tím, čím žiju.

Nakonec s tímhle hlavním pocitem беру do ruky každé další číslo a zatím vždy jsem tam našel něco nebo někeho, s kým jsem si popovídal.

Takové rozhovory trvají někdy dost dlouho, ale ještě jsem se s nikým nerozešel ve zlém, protože tu byl pocit, že já i on myslíme, každý svým způsobem, dobře.

Z Možnosti mě přicházejí naproti živí lidé. Nevím, kolik lidí mástává Možnost do rukou, ale myslím si, že všichni musí mít nutně pocit / a oprávněný /

že to je na dnešní silně konzumní dobu, na stroze materialistický přístup prakticky ke všemu, časopis "nenormální", jehož hranice nejsou úzce určeny ani hlídány a jehož cesta nevede jen jedním směrem.

Každý, kē ji čte narazí na spoustu křižovatek /někdy ukazatele směru jsou, jindy ne/ a sám si může vybrat, která cesta je pro něj /alespoň v momentální situaci / nejschůdnější. Nemělo by ani smysl chodit za každou cenu tou nejobtížnější cestou, když předem vím, že nedojdu, jestliže si mohu vybrat nejdříve cestu schůdnější, která mi o té obtížné lecos napoví.

Jinak bych si dovelil přirovnat Možnost k člověku, který doširoka rozevře veliké dlaně a na nich má spoustu všelijakých "tretek" pro petošení, hlavolamy na hraní, amatérsky natočené filmy o světě, modlitební knížky, ...čty ruce napřáhne ke každému kdo o to stojí a nabídne mu aniž ba vnucoval.

Chceš-li tak ber, jestli nechceš, neházej to na sem Nabídne mu jako člověk člověku a kdo se umí a hlavně chce dívat, zpozoruje na těchto dlaních a ve výrazu tváře, docela obyčejně a jakoby to bylo samozřejmé, lidskou duši. Ta duše se jeho očima dívá a sleduje ty, kteří si přišli něco vybrat.

Ten člověk za dárky nic nechce, ale jestliže si někdo něco vybere a za chvíli to strčí do kapsy, asi ho to zamrzí.

Je asi taky normální, že vmi v Možnosti něco schází. Zatím ještě nevím přesně, co by to mělo být / a až to budu vědět, tak se vám to pokusím dát / Něco bych ale mohl říct už dnes: ... možná nějaké kratší prózy.

Převzaté i vlastní. Snad by také nebylo marné přičít
něco "rozpuštěnějšího", udělat to méně "učitelské"
- filozofie přece také není jenom strhá a váháná.
Ze všech stránek možnosti je cítit láska, což tedy
zkusit přidat jí i ně co z noci o samotě ve dvou ?
To přece neznamena jenom plození.

Použil jsem tedy několikrát slůvko n e o .
Snad není příliš vystižující, ale já v něm vidím
obrovskou hloubku. Pro každého, kdo něco hledá
znamena něco něco jiného. I když bych to neměl
řikat, tak já jsem svoje něco už našel. Nedovedu
to říci jinak, ani najít jiné slůvko, kterým bych
to své něco popsal. Ale to není důležité,
Důležité je aby každý to něco hledal - a až ho najde
aby si nabral plné dlaně a rozdával i úplně cizím
lidem. A těm, kteří se budou smát - ještě trochu
přidal.

Hočně Světla Vám

CS

Prátelé,

vlastně už delší dobu máme dvoje desky vámi uspořádaných nebo napsaných textů - texty i odborné příspěvky k dění happeningu jsou nejspíše úplně, mnohé však už vlastně není současné /myslím, že můj příspěvek vůbec nechybí/. Dost mne potěšily desky s Oslipem Mandelštamem, je mi bližší jak Allen Ginsberg, také jsem neznal básně z knížky Kameny, smutky, sny. Zlomyslnost a schválnost /Sh/- to je dobře napsaný deník, osobitá poezie-dá li se říci; název však neplní tematické naplnění, dením se jaksi neodvíjí, je v zápiscích, které představují "dění" procházející vlastními "významy"; skvělé je, když slova dávají možnost určitého významového posunu ke štenářem citěné situační "vlně" a přitahující vlnosti vědomí. Zdá se mi však - a je to asi dáno věkem -, že to co má být jakýmsi souhrnem psaného a tvořeného za určitou dobu, samozřejmě s korigujícím vyzněním, je zároveň mimo možná tematické téžiště a struktura sama nedovoluje možné vystupňování postupujícího děje, byť jde o děj /děje/ nitrný. Přílišné opakování dosaženého /dosaženého/ jinými autory v obměnách /veď vždy k stylovému linearismu : věta pronášená jedním kritikem. Přesto, záznamový textový celek, komponovaný formou ne zcela přímého deníkového dění, celek Zlomyslnost a schválnost

představuje textové záznamy dané vnitřními prošitky
tedy záznamy "skutečné" a tím i jedinečné. Měl jsem
v ruce i "kolibříka "jd" - nemohu mluvit o pávabné
knížce, vše se nějak zaдрhává na povrchu, pocit
dobra je přiskrcováám neumělostí, skromností, opako-
váním, nenáročností. Také texty Václava Hraběte
mne velmi zklamaly. Neustále mnou projíždí pocit
že krize tvorby v oblasti slova / i jiných / je
všudypřítomná - tím lépe, lze li ji porušovat.

G H

P.S.

Obdivuji vaše odhodlání radosti - tu podivuhodnou
touhu VYJÁDRIT.

Moji milí

Jistě chcete slyšet soud, ale já Vám na tomhle řádku mohu říct jen to, že Vaše texty položily znovu otázku nad pojmem "literatura". Otiskli jste si Lopatku /jistě alespoň s důležitým souhlasem/, který preferuje ono "nou"vržené v tvář obecně chápané "literárnosti". Ale připomínám jen na okraj, že toto "vně" je staré jako samo umění a neznamená nic jiného, než rozšíření tradičního pojmu literatura, umění /podobně je to s představou "estetického"/. Když Ehrenburg blahé paměti na zlomu desátých a dvacátých let proklamoval / za nadšeného gaudia naší avantgardy/ "konec umění" / toho úleku u mnohých/ neznamenalo to nic jiného, než že se proměňuje obsahově tradiční pojem. U surrealistů toto rozšíření, které de facto znamená negaci určité estetiky a proklamaci jiné, se projevilo v radikalismu, který nenechal spát i ty, kteří byli programově orientováni jinak /viz civilismus Kolářův/. Prostě a jednoduše: neexistuje nic mimo oblast estetická, umění, nic, co vstupuje pozitivně nebo v negaci do této sféry. Zpočátku odmítáno, později integrováno bůde vše, co je schopno obnovit, proměnit, zdiskreditovat principy tradičně chápaného estetického. Proto ten paradox : právě v oné ne-literárnosti, v autentických textech typu Demla, Klímy, Hynka, Koláře atd. atd. se setkáváme místy s

literátství, až to dojíhá. A tak: nic se neděje za hranicemi umění, texty, které nechtějí mít nic společného s "literaturou" jsou často pro "literární" vývoj klíčové a naopak. Ale to neznamena, že se budeme klanět všemu, co přichází s touto devizou, jak by si přál např. Jirous. Malá invence a diletantismus se projeví všude a nevím, proč by měl být zde nebo onde tolerován. Dělicí čára nevede jinudy. Všichni pracují se slovem a již tím jsme na jedné lodi. A konvence jsou všude. A neumělost taky.

Tolik ve zkratce jen pro Vás. Vy také nechcete dělat literaturu, ale - děláte ji. Debl ji také dělal, jenomže netradičně a hlavním kriteriem pro něho bylo, jak zmenšit vzdálenost mezi slovem, slovním pojmenováním a svým životem, konkrétní existencí. Detabuizace je jen první krůček. Podstatné je, co se slovem. Věnujete si té neobyčejné škály: jazyk postsymbolismu, metaforika jejíž smělost je "odůvodněna" extatičností a zajičností víny a alogičností snu, jazyk otců, sukovitý, věsný, strohý /viz vV Zabajkalí /, jazyk citové heroucnosti ac cynické věcnosti, jazyk nezaujaté zprávy, jazyk idiotů... - prostě padá pohádka, že si psal upřímně co ho napadlo, kdežpak: stylizoval, vybíral, komponoval, uvelňoval slova z tradičních souvislostí a hledal nové. Prostě dělal literaturu, aby to nebyla "literatura" A Klíma - to je ještě složitější.

Tedy : nedělat /- dělat/ literaturu předpokládá velkou práci, úsilí, dané nespokijeností ze vzdálenosti

/nikoli pocitu/ mezi slovem a skrytostí vlastního bytí.
jinak je vše v rovině sdělení - zprávy.

K Sh Akátu: „problémy, zážitky, starosti“ určitého
typu, který hledá sám sebe. Obsah: tradiční meditativní
poezie, ironický aforismus, písně, texty cizích autorů,
„okrajová poezie“. Řekl bych: dobově příznačná podoba
tradičních témat „zrání“. V čem jde nad průměr: typická
gestace generační, která - pokud si vzpomínám- překvapo-
vala i v jiných textech. Za vším přejetým je znát
opravdovost, portrét, Bohužel jde jen o místa, verše,
ne celek. Daleko více znepokojující a agresivnější
je sborníček Zlomyslnost a schválnost z r. 1981.

Nemá smysl k autorově analýze /viz závěr/ nic dodávat,
snad jen poznámku: není dobré směřovat dvě pole - jedno j
je úmysl autorův, druhé realizace. K tomu druhému se
autoři často vyjadřují jen proto, aby bylo na světě
veselaji.

A nakonec tři Možnosti - původní či cizí texty, koncipo-
vané do určitých celků. Opět texty Sh mají tendenci
destruující to, co není představeno / a je li, tedy
v klišé /. Bláha je příliš odvozený, „jd“ vskutku
odstíněná. U všech - řemeslné nedostatky. Zdí se mi,
že se budete muset rozhodnout na co položit akcent :
zda na výběr cizích textů, doplněný vlastní tvorbou,
nebo opačně nebo v úzké korespondenci. Ale zatím
je to trochu miš-maš. Co mě zarazilo : přepsat kritiku

a skákat jí do řeči. To se prostě nedělá.

Stálo by za úvahu vícekrát se pustit do kritického komentáře /Sartre je sice z jedné vody nađístě, ale Bandita výborný /.

O ostatním až ústně

VÁŠ J.

Jinak díky za půjčení, byl jsem víc rád, než si můžete myslet.

Ahoj, J.!

Mám před sebou hustě popsanou stránku tvého dopisu, znovu jsem si ji přečetl a snažím se najít správný tvar odpovědi. Nechci totiž popírat nic z toho, co píšeš, ani argumentovat proti. Celý tvůj dopis je co se týče literární teorie velice celistvý, těžko se nenechat svádět pevnými obrysy tam, kde člověk nejistě stojí.

První, co mě zarazilo je, že nám přičítáš onu angažovanost ve smyslu ne-literárnosti. Nic z toho není /mluvím o Možnosti/. Detabuizace literatury, jak jsi ji sám označil, pro mne vůbec nemá smysl - vždyť není co rozkládat, detabuizovat. Naopak, cítím to, co se snad nechá označit pojmem Literatura, jako prostor velice rozštěpený. Mám, dá se říci, potřebu oslovovat druhého člověka jinak než hovorem - ani ne tak vytvářet románové mikrosvětly, soustavy, tvořit akomponovat, jako stavět jej před útržky, zlomky, torza a přitom souvislosti / spojitost s výstavou střeptů - viz Možnost 5 - není nahodilá/. Můžeš mi právem říct, že si uanalýzám malé dějiny literatury, už dávno od-dané -navíc drahé, deformované, neumělé.

Psal jsi o Akátu, že na pozadí všeho přejetého se zde objevují jen věty, verše které dávají portrét - díky za to, co mohu chtít jiného. Jak bych mohl "vytvořit" portrét, když jednotlivé xxx ob-

Dobrý den, J. !

Váš dopis / a zvláště jeho konkrétnější část / mě š kázal rozhorlit natolik, že jsem řekla:

"Proboha, já jsem si vždycky myslela, že J. je moudrý pán, který mladým rozumí. A teď vidím, že i když je psycholog, málo o nás ví. Jeho kriteria jsou tradiční, on je pořád klasický intelektuál..."

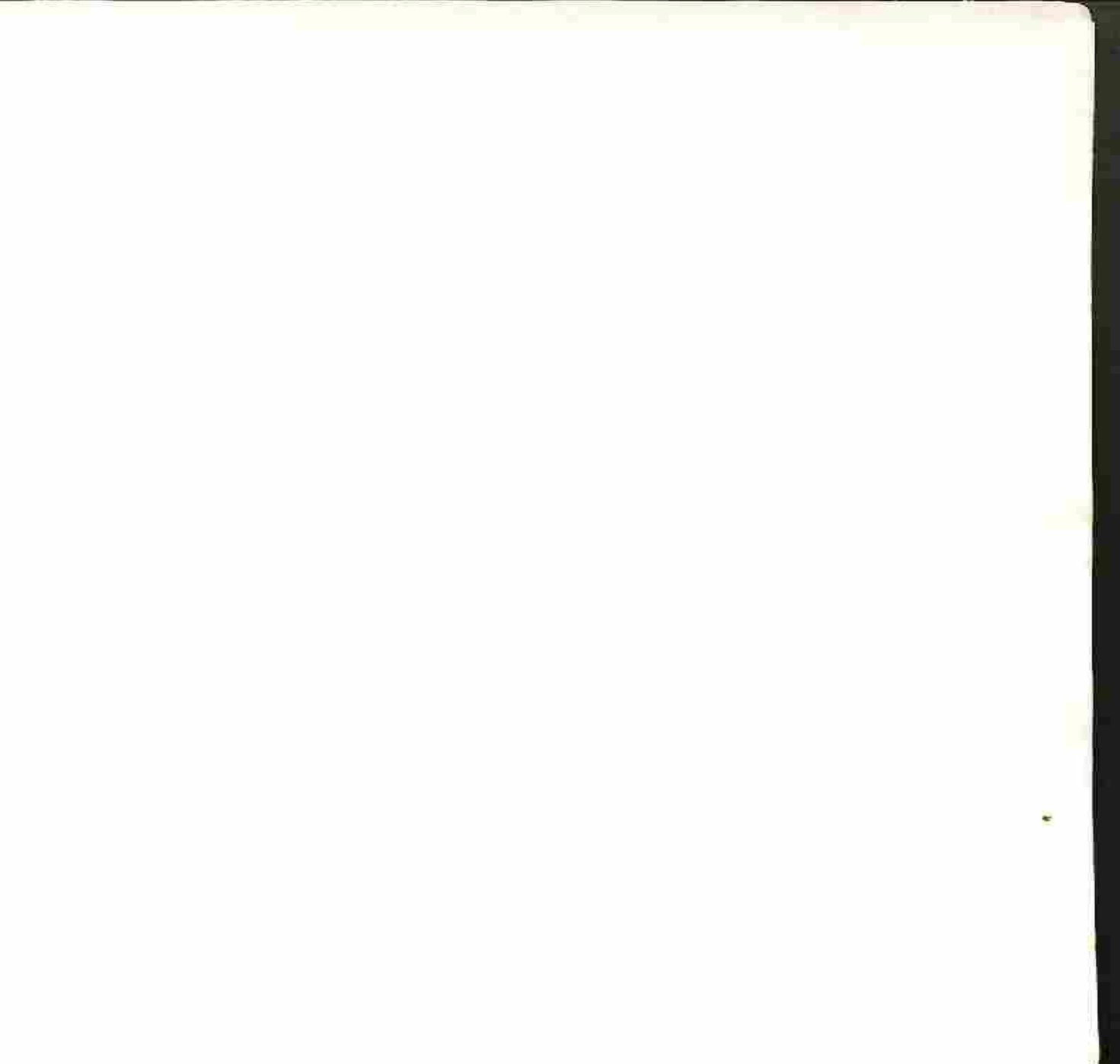
Už skutečnost, s níž nám přisuzujete, že děláme či ne-děláme literaturu, je v zajetí kriterií, určených a stabilizovaných literární vědou a kritikou. Nepřijímám je ani se nezabývám jejich negací, jen si uvědomuji jejich existenci. Mohou mě poučit, ale ne orientovat a bytostně zajímat. Neodmítám vaši analýzu, jistý způsob vidění a hodnocení. Ale můj způsob názírání to není.

Především SH AKÁT. Není to básnická sbírka, deník ani jiný literární útvar /měřeno běžnou terminologií / - jde o text, který je nutno vidět v jeho celistvosti, ne jako scuber jednotlivin. Ty mohou podlehnout zkreslení a vymknout se celkové mu významu. Nasadit šablonu na tak různorodý celek nutně vede k překrytí podstatných souvislostí. - Pro mě byla důležitá / a silnější / Zlomyslnost a schválnost; zbavila mě definitivně onoho zkoumání úseků textu, formálního rozberu atp.

V M5 najdete můj text, v němž se vzdaluji slovu k linii, k výtvarnému projevu. Důvod má ještě jednu polehu - nevládnou slovem a jeho přesným významem, nedokážu je očistit od všech nabaleností a usazenin. V malování a kresbě jsem se už jistého vyčištění dobrala. Tam se mohu ptát Jak jsem? tam mohu hledat Bytí. Spontaneita a psychický automatismus v oblasti psaného slova nevede pro mne k tazání po "skrytosti vlastního bytí", snad jen k jeho vzáášenému zablédnutí. - Ale tento problém nemám přešněji vymezený - žádal by hlubší filosofický základ, než jaký mám. A nutnost konfrontace s oblastí výtvarnou je zřejmě a nesnadná. - Moje krátké básničky byly, jak mohu říct a až s odstupem, spontánní texty, které lpěly na autentičnosti. Korigovala jsem je později minimálně a dnes jsou jakýmsi deníkem, kterému přikládám pouze osobní důležitost.

K MOŽNOSTI : v ní zanecháváme stopy toho, čím jsme procházeli v určitou dobu; je to otisk nás samých. A ten nemusí i mít pevnou redakční koncepci, nemusí pokládat akcenty a při průchodu časem naplněným událostmi vybírat ty, které se vejdou do předem vytýčeného tvaru.

Podobu M určuje naše nalézání a odkrývání, zaujetí a střet s problémem, s novými spojitostmi, se sebou samými. A jako taková má pro nás smysl.

.....

carl sandburg

.....

Skutečnosti trvají nehnutě; skutečnosti jsou přeludy.

Starý pluh s jedním tahounem je skutečnost.

A nový traktor je skutečnost.

Skutečnosti trvají nehnutě; skutečnosti se vznášejí na
ptačích křídlech.

Krev a pot jsou skutečnosti,

Povely obrazotvornosti, pohled vzad i vpřed,

Závitnice, osy, přístaviště, sběhemdání,

signalizační světla i temné hvězdy civilizace.

A tak i hlava člověka a jeho oči jsou skutečnosti.

Vidí v hlavě jako v zrcadlech

Katedrálu, loď, most, železnici - mrakodrap -

A plány se rýsují, modráky se kopírují,

úskres, linie a bezvadně vytažený tvar.

A tak se skutečnost pohybuje od skutečnosti ke skuteč-
nosti, osnuje se a křížuje.

Potom přichází víc, potom přichází pot a krev.

Potom přichází bolest a smrt, pozvedající se a sténající.

A srdcelomný pláč nadvýplatami. ---mezi

potom se proplácí mzda.

Práce stojí, souhrn zdůraznění skutečnosti,

Katedrála, loď, železnice - mrakodrap -

Provelávě zřetelné halo k otevřeným nebesům,

Rozpíná se jako v dotvrzení:

"Veliká rachota je hotova.

Zaplát pánbůh, dorazili jsme to."

Skutečnosti trvají nehnutě, skutečnosti se vznášejí na
ptačích křídlech.

4

Pozoroval jsem zemi a spatřil rojení rozličných národů
k rozličným bohům -

Bílí se modí ili k bílému bohu, černí k černému bohu a
žlutí se obraceli k oltářům žlutého boha -

V záři plamenů si zobrazili nahého boha, v ledových
skalách si zobrazili boha ustrojeného a chundela-
tého jako polární medvěd -

Potkal jsem trosky mužů zlomených válečným utrpením
a mrzačením, říkali: Bůh zapomíná a je moc daleko,
moc velkou dálku -

Potkal jsem lidi, kteří tvrdili, že mluví s bohem mezi
štyřma očima; říkají bohu: Těbůh, jak se máš,
bože; tykají si s bohem a vedou sousedské rozhovory -

A potkal jsem taky jiné lidi, kteří říkali, že se bojí podívat
bohu do očí, aby mu nemuseli klást otázky, nebo dokonce
aby bůh neklaď otázky jim.

Viděl jsem tyto skutečnosti boha a člověka, viděl horlivé
židly slídit po domově.

Viděl jsem skutečnosti čmeláků a šarlatových motýlů,
žluv a datlů, zlatekřídých már a růžových sedmi-
tečných sluneček -

Viděl jsem skvrnitě večerní nebe plné ř hejn a křidel -
vysoko v soumravné medři jsem slyšel vrčet vrtule
člověka a večerní pošty z Omahy do Chicaga, vrčení
napříč Iowou a Illinoisem -

Rekl jsem: Na nebesích budou znamení mnoha křidel,
mnoha ř hejn, mnoha čistých vrtulí, než pochopíme
boha a práci křidel a vzduchu.

...

/Dobré jitro, Ameriko/

1928

Dvě ženy a jejich otcové

1
Její otec byl policista, který došel celé léto v neděli
na ryby a jednou zasekl kápra, který měl v břiše
starou španělskou minci. A ona klefala slušné bytí o
vysoko ve vzduchu na trapézu, kde pracuje v příle-
havém rážovém trikotu pro Ringlingův cirkus.

2
Její otec nosil gumáky, stál v žlutém jílu a kopal tunel
podjezdu pouliční dráhy pod tokem Chicaga.
A ona vystupuje pod havajským jménem
a přitahuje tancem, až to vypadá, že nemá na sobě
při němž odkládá jednu část oděvu po druhé,
až to vypadá, že má na sobě vůbec nic.

/Kousky nebe/

Carl Sandburg - 1878-1967

- In Reckless Ecstasy /1904, V divém vytržení/, b.
Chicago Poems /1916, Chicagské básně/, b.
Cornhuskers /1918, Loupači kukufice/, b.
Smoke and Steel /1920, Ocel a dým, česky 1948, 1970/, b.
Slabs of the Sunburnt West /1922, Pláсты osmahlého Západu/, b.
Good Morning, America /1928, Dobré jitro, Ameriko, č. 1958/, b.
Abraham Lincoln: The Praire Years /1936, A.L.:léta préríj-
ní/, ž.
The American Songbag /1927, Pytel amer. písní/, zpěvník
The People, Yes /1936, Ano, lid, č. výbor s názvem "Lid, ano,
lid", 1948/, b.
A. Lincoln: The War Years /1939, A.L.:Létaválečná/, ž.
Storm Over the Land /1942, Bouře nadzemí/, p.
Remembrance Rock /1948, Pmštní skála/, r.
Always the Young Strangers /1952, Vždy mň dí cizinci/, pm.
Prairie-Town Boy /1955, Hoch z préríjního městečka/, p.
Rootabaga Stories /1922, s názvem Pohádky z bramborových
pádků, č. 1965, 1972/.

viz "Slovík spisovatelů - USA"

B.-básně, ž.-životopis, p.-próza, pm.-paněti

Ze zachránění

Čím je poezie, která nezachrání
Národy ani lidi ?
Jen bandou těch co šidí.
Opilou písní s hrdlem podřezaným,
Čítankou z dívčích viděn.

• • • • •
Já chtěl od tebré poezie,
Co ještě ve mně zralé není,
Ne to čím svět jen zábavný je,
Ale to čím je zachránění.

• • • • •

Citlivost novou a v ní zachránění
Před právem, které je nám cizí,
Před nezbytností, která naše není,
I když ji nazvem Traktát poetický.

Když vyjde měsíc

Když vyjde měsíc a ženy v květovaných sukních,
Udivují mne jejíh oči, řasy i celé zařízení světa.
Zdá se mi, že z tak velkých sklonů vzájemnosti
Mohla by vzejít až ta nejzazší pravda.

Dar

Takový šťastný den,
Mlha už časně opadla. Já na zahradě práci měl.
Ptáčekové usedali nad květy kaprifolie
A nic tu nebylo, co bych tak snad chtěl mít,
Neznal jsem nikoho, komu bych záviděl
A na zlé zapomněl jsem dočista.
Bez strachu byl jsem tím, kým jsem.
Vtěle svém necítil jsem nikde žádný bol.
Když jsem se trochu protáhl, tak jsem zablédnul
Na modrém moři plachty stvol.

Písnička

Ať je to bolest jakákoliv, tak bude více bolesti,
A černá noc ta ještě ztmaví.
Dobře těm, kteří tady žili, ale včas odtud odešli,
A ty vše lidské vypušt z hlavy.

Osud prostý se změnil v křivý,
Do čisté vody jed nám dají,
Člověk moudrý ten sešedivě,
Klupáky štěstím potrestají.

Hvězda vyjde a pak zas zajde.
Zpustnou nám léta na čekané.
A krása v troskách lehne ladem,
Zbyde u jen oči vyplakané.

Úkol

Starostmi hlava mi praští, jak život byl by plný,
Kdybych se zmohl na veřejnou zpověď.
Tak by se odhalil klam můj i doby.
Měli jsme svobodu žít se skřeky démonů a skřetů,
Však čistá a svobodná slova byla zakázána
Pod přísným trestem. Kdo jeďne by vyřknul,
Sám by se cítil hned ztracen.

Čím víc

Čím víckrát za den tě do bláta zadupou,
Čím víc tvoju korunu propletou potupou,
Čím víc tě vzývají, abys jim ukázal
Sveji moc nebo svůj ukrytý starý grál,
Čím více úštěpků a vířění,
Že a tvé slovo se nepohne kamení.
Tím více buď si jist jedinou pravdou svou,
Že právě ty jsi zde Alfou a Omegou.

Co bylo velké

Co bylo velké - málem se zdálo,
Království mědi zezelenalo.

Co drtilo nás samo se pítí,
Nebeské země točí se a svítí.

Na břehu řeky, venku ze své nory
Rožtažen v trávě, pouštím ložky z kůry.

Hvězda pelyněk

Pod hořkou hvězdou hořklo v ústech řece.
U pólu žlvek hořké klasy sbíral.
Nesvítíl nad ním odznak boží péče.
A sloužit době musela jen víra.

Od dinosaurů jejich rož už sahal.
Lemurů skalních zručnost v sobě křísil.
Pterodaktylí styl nad městy váhal.
A právě špělo rozumovou plísňí.

Svázali ruce člověkovy drátem.
Poplivanému dali pomník z hlíny,
Aby nehledal v Bibli slovo svaté,
A navždy zůstal jenom anonymní.

Moc světovládnou na dosah už měli.
K tomu moc slova též jim byla dána,
Tančily ještě jiskry na popeli,
Když vstal Řím nový Diokleciána.

Písnička o konci světa

V den, kdy svět se končí,
Nad květy zahrad krouží včely
A rybář blýskavou sítí láká,
Na moři veselí delfíni tančí.
Z okapu zaznívá mladý svět vrabčí
A kůže hadí je jak má býti zlatá.

V den, kdy svět se končí,
V polích jdou ženy pod deštníky.
Opilec na břehu sladce spí v trávě,
Stánkaři v ulicích se překřikují,
Plachetku žlutavé do přístavu plují,
Zvuk houslí vězí v povětří,
A hvězdná noc se započala právě.

Všichni čekatelé hromobití s blesky
Nechápeou vůbec do se děje.
A milovníci archandělských trubek
Nevěří, že už je to tady.
Slunce i měsíc jsou dál na nebesích,
Dokavad čmelák navštívuje růže
A batolátkům daří se tak dobře,
Nikdo nevěří, že už je to tady.

Jen plesnivý stařík s prorockými sklony,
Co není prorokem, ale hlásá m hlíny,
Podvazuje rajská jablka a říká:
Je tu konec světa - už nebude jiný,
Je tu konec světa - už nebude jiný.

Ty cos křivdu spáchal

Ty, cos křivdu spáchal na člověku prostém
A pak otřásal se ještě nad ním smíchem.
Ty, který jsi trůnil v hnízdě bláznů tichém
A přitom jsi k dřvu přidával zlo po sté

I kdyby^{se} třeba všichni klaněli ti
Všechnu ctnost a moudrost v tobě nacházeli.
Kdyby na tvých prsou medaile se skvěly,
Kdybys prodloužit mohl o den jejich žití.

Ty v bezpečí nejsi. Básník o tobě ví.
A kdybys ho zabil - narodí se znova.
Sepíše tvé činy, srovná tvoje slova.

Lépe by ti bylo v mraze přezimovat,
Neb zatížit provaz tělem na své větvi.

o andělich

Vzali vám bílé šaty
Křídla i existenci,
Ale já nemám pochyb
Pro mne jste vyšanci.

Kde je svět vlevo obrácený
A propletený hvězdami a zvěří
Střežíte pravdomluvné stezky.

Zastavíte se jenom krátce,
Buď z jitra nebo když je nebe čisté,
Anebo vptací reptilce,
Či v podvečer když jablka tak voní
A když se světlem zaklínají sady.

Ríkají, že jste vymyšlení,
Ale mně na tom nezáleží,
Vždyť lidé smyslenkou jsou vlast ní.

Jenom hlas může mít zde anysl,
Ten ale patří bytostem jasným,
Vzdušným a zřejmě okřídleným,
S opaskem ligotavých jisker.

Ten hlas jsem slýchal čast o znít ve snu
A ku podivu rozuměl jsem
Vyzvání v řeči nadpozemské:

Nastává den
Ještě jeden
A ty jej nepromeškej!

Makové podobnosti

Na zraku mku stojí malý dům,
Kde psičci štěkají na měsíc makový,
Doposud nikdy tam makovým psům
Skutečně velký svět nešel do hlavy.

Jen zrako země, a pak už dál nic.
A jiná zrníčka - hvězdy a planety
I kdyby jich bylo jich i sto tisíc,
V domku se zahrádkou stahují rolety.

Vše v makovici. Na zahradě mák.
Ten mák se kolíbá jak děti böhají,
Než vyjde měsíc, aby dával takt
A měnil hlas psů, co na něj štěkají.

K HISTORICKÝM KÖRĚNŮM
SOÜČASNĚHO STAVU LITERATURY

U NĚS

////////////////////////////////////
Poznámky z přednášky / 1979 /

I

Žijeme v pocitu, že je špatné, když nejsou respektována základní práva člověka - mimo jiné právo umělecké tvorby.

Ale situace, ve které je nyní naše literatura, není jen záležitostí dneška. Má své historické kořeny a souvislosti s celým bojem našeho národa o nový model společnosti.

Předválečná buržoazní republika nevyřešila základní ekonomické problémy a navíc demokratický systém první republiky nebyl dostatečně formulován. Aby zajistila svobody, zanechala v sobě demokracie i dost prostoru pro sebezničení formou fašismu.

Na obranu proti fašismu, který se zděl jedinou hrozbou svobodě člověka, se semkli téměř všichni předváleční spisovatelé. Nikd neviděl a nechtěl vidět nebezpečí i na druhé straně - v moskevských procesech a vůbec v režimu, který lidem prostor svobody vůbec upíral.

Intelektuálové žili v padesátileté tradici individualismu osamění a prokletosti. Snaha vytvořit nový

integrační model společnosti v sobě skrývá touhu po spojení s celkem; touhu po přiblížení se lidem, nedostatek schopnosti určení vlastní osoby ve světě upadajících hodnot, potřebu opustit tradici osamělosti a zachytit se něčeho pevného - myšlenky budování spravedlivé společnosti.

Po čtyřicátém pátém roce tedy téměř všichni spisovatelé jednotně sdílí budovatelské nadšení. Věří, že v nové společnosti bude místo pro všechny. Už teď ale nejsou dodrženy základní svobody - všichni smí psát, ale jen se nesmí dát prostor pro návrat fašismu. A kromě kolaborantů se v nepřízni ocitá i skupina katolických spisovatelů /Čep, Zahradníček/ pro své předválečné spory s Čapkem, Benešem a ostatními. Nikdo se neptá na současnou tvorbu, o vydávání rozhoduje jejich postoj kdysi.

Budovatelský jásot překřikuje první otázky po svobodě, první nerovné hlasy. Tato jednota ale netrvá dlouho. Ostře se odlišuje marxistický a personalistický směr. Začíná se polemizovat o možnosti tvůrčího procesu podřízeného společnosti, o nutnosti svobody k vyjádření autorova neopakovatelného individuálního prožívání skutečnosti. Marné jsou připomínky, že svoboda je ohrožena, kdykoli je jakkoli zúžena. Zcela v rámci shahy po zbavení se prokletého individualismu a osamocení převládají tendence, že svoboda se musí najít uvnitř spravedlivého systému. Spisovatelé, kteří třicet let svobodu měli a nevěděli co s ní, co s vlastní osobou, v této svobodě chtějí sloužit, položit ji na obětní oltář společnosti. Ale copak je

možné určit jednu cestu za správu pro všechny? ptají se druzí. Tyto hlasy stejně jako diskusi umlčel rok 68. a volby jednotné kandidátky.

Umělecké svobodě je předložen směr, je od ní žádáno, aby sloužila. Z umění jsou vylučovány jako nevhodné části literatury, které se nekryjí s šablonou kánonizovaného estetického modelu.

Byl umlčen, zmizel básnický směr, který vznikl ve válce a těsně po ní, který je nám dodnes blízký svým vztahem ke světu. Mladí básníci chápali realitu jako vlněnou, laskavou, smilným, kladným vztahem k člověku. Svět vůči nim byl studený, neúprosný, cizí, mnohdy nedával možnost volby.

Kainarovy verše z té doby jsou příkladem, jak blízká myšlením jsou nám básníci, kteří většinou neměli to štěstí znovobjevení po 30 letech. Je jasné, že tato poezie se do 50. let nehodí a s ní i tvorba mnoha rozdílných autorů. Mnozí se podřizují a píší, co se vyžaduje. Mnozí odcházejí do zahraničí a zakládají naši souběžnou zahraniční literaturu, jiní přestávají psát, někteří píší "do šuplíku" a neuveřejňují.

V naší kultuře vzniká poměrně prázdný prostor, který nemůže být zaplněn oslavnými básněmi na skutečnost, jak je píší V. Nezval a K. Siebl. Opuštěný, sám zůstává F. Halas, který jako jeden z mála odmítá přijmout úlohu opavovatele. Rozáš, Otčenášek a další vytvářejí "budovatelský román", jehož mimoliterární jádro degraduje literární dílo na prostor pro oslavování skutečnosti. Jestliže román, který má prostor být rozsáhlým a postihujícím obrazem života člověka a jeho problémů, musí mlčet o polovině lidských problémů a otázek, stane

se nutně neživou, prázdnou konstrukcí jako naše budovatelské romány té doby. Stejný problém je v dramatu - je se zde projevuje ještě víc odtažením běžného člověka od umění.

Z temna padesátých let přichází souběžně s politickým i kulturním uvolnění - ne v řemeslných zbytných formách - románu a dramatu, ale naopak - rozvíjí se tvorba povídková, vznikají novely, polemiky, drobné úvahy, útvary, které se nemusí pojit na snadno sledovatelný a kontrolovatelný děj a historickou souvislost, snáze se dá vyhnout tomu vyžadovanému oslavnému mimoliterárnímu obsahu.

Koncem 50. let se znovu začíná polemizovat o umělecké svobodě - krok za krokem jsou odbourávány estetické normy svírající naši literaturu. Je trochu paradoxní, že v této diskusi o uměleckou svobodu se většina starých bývalých avantgardních umělců postavila pro normativní systémy, proti individualismu. Proti individualismu, který nám zanechal ohromné bohatství tvorby, ve kterém i oni vytvořili svá díla. Pro systém, ve kterém nevzniklo a nemohlo vzniknout žádné významné životné literární dílo. -

V šedesátých letech s objevem románů Vaculíka, Kundery, divadelních her Topola, Havla a Hrubína začíná nový rozmach naší literatury. Už je jasné, že nejde jen o estetické normy, že jde o snahu o ideologický monopol. Nebezpečí umění pro ideologii není v nadávkách. Plyně z individuálního hodnocení, z nenahraditelného a nekontrolovatelného modelu lidských postojů. Ze samozřejmosti,

vědycky odhalí nahávání a přetvářku, odhalí velké a přitom prázdné řeči. Protože je měří jen sebou, jen pohledem Člověka, který si nedělá nárok na určení cesty dobré pro všechny, ale který cítí, vidí a má potřebu mluvit.

II

Proces obrody a rozvoje se všemi svými problémy a nedostatky i velkými díly je v 69. roce společenskými událostmi zastaven. Literatura se "očisťuje", ale nikoli z hlediska estetického. Jediné hledisko je ideologické, jediné kritérium je mimo literaturu.

Kritika je schovaná za "názor strany" a potřeby společnosti. Umění pouze musí působit dojmem, že je všechno v pořádku. Dostalo místo nahraditelného, nedůležitého služebníka společnosti. Ale zcela jiného než v 50. letech. Nikdo si už nedělá iluze o naší společnosti, nikdo si nedělá iluze, že umění v ní má prostor pro sebe. Ani uvnitř literatury se neformuloval žádný estetický program. Autoři máj mají prostor pouze v možnosti najít obecné v individuálním - to je znak oficiální tvorby těchto let.

Je paradoxní a vede samozřejmě k úpadku literatury, že je hodnocena pouze ideologicky, nikoli z hlediska estetických norem /jako hodnotících kritérií, nikoli jako šablon 50. let/. Umění je nenahraditelný model lidských postojů, specifický projev prožívání a jako takový nemůže být hodnocen z hlediska jakékoli ideologie.

Na tento zlom v naší literatuře vzniká reakce zcela odlišná od 50. let. Útok na ni je veden z prostoru mimo

literaturu, dávno jsou pryč všeobecné snahy integrovat umění do modelu lepší společnosti. Kromě další emigrace a zahraniční literatury vzniká rozsáhlá ineditní /oficiálně nevydávaná/ literatura, která v sobě zahrnuje všechny směry a autory nepřijatelné pro oficiální kulturu.

Jsou to marxističtí spisovatelé, kteří se snaží vyhnout dosavadním chybám, náboženští spisovatelé a zastánci nejráznějších proudů a názorů, které spojuje navzájem pocit utlačení - cestujících na jedné lodi. Ale problém svobody umělecké tvorby, problém umělecké tvorby vůbec a problém umělecké tvorby v těchto podmínkách se nevyřeší touto podivnou shodou.

Pro tvorbu je důležitá polemika - byť i na úrovni hlídačů a vrátných.

.....

V letech 1969 až 1971 nemohla již
vyjít řada knih, připravených do
tisku nebo již vytištěných. Tento
seznam uvádí pouze ty, jejichž
sazba byla rozmetána /s/
náklad byl z části zničen /č/
náklad zničen úplně /bez označení za rokem/,
v žádném případě si nedělá nárok
na úplnost.

1. 1. Aškenazy, Ludvík: Cestopis s jezevčíkem, 1970s
2. Beneš, Jan: Disproporce, 1969s
3. Blažek, Bohuslav: Spasitelé, 1970
4. " " : Tři předmluvy, 1970
5. Branald, Adolf: Valčík z Lohengrina, 1972s
6. Brousek, Antonín: Nouzový, východ, 1969
7. Černý, Václav: Křik koruny české, sešit 1., 1970
8. Čivrný, Lumír: Černá paměť stromu, 1970s
9. Eichler, Karel: Most svatého Diviše, 1970
10. Filip, Ota: Blázen ve městě, 1970s
11. Fischer, J.L.: Glossy k české otánce, 1970
12. Hanková, Jiřina: Letorosty, 1970s
13. Hejda, Jiří: Útěk, 1969s
14. Hejda, Zbyněk: Blízkosti smrti, 1969s
15. Hořec, Jaromír: Malá sluneční soustava, 1970s
16. " " : Půlnoční jamsession, 1970s
17. Hrabal, Bohumil: Domácí úkoly, 1970
18. " " : Poupatá, 1970
19. Jakobson, R.O.: Slovesné umění a umělecké slovo, 1969
20. Juliš, Emil: Nová země, 1970
21. Kabeš, Petr: Ohlédnutí odklad krajiny, 1970
22. Kalista, Zdeněk: Listy synu Alžovi o umění, 1970s
23. " " : Publikační činnost Universitní knihovny v době poblohorské, 1971s
24. Kalivoda, Robert: Moderní církevní skutečnost a marxismus, 1970
25. Kantárková, Eva: Pozůstalost pana Ábela, 1971
26. " " : Kulový bod, 1970

27. Karbusický, Vladimír: Podstata umění, 1970
28. Klíma, Ivan: Milenci na jeden den, 1970č
29. Knap, Josef: Časkopřiv, 1970č
30. Kolář, Jiří-monografie /text M. Lamač/
31. Kryštofek, Oldřich: Děti, knížky a my, 1969s
32. Kyněk, Karel: Menu a la novináři, 1969s
33. Liehm, A.J.: Generace, 1969
34. Lustig, Arnošt: Miláček, 1969č
35. " " Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou, 1970
36. Mikulášek, Oldřich: Agogh, 1971s
37. Patočka, Jan: O smysl dneška. Devět kapitol o problémech svátových i českých, 1969
38. Plichta, Dalibor: Hledání souřadnic. Řízení společnosti a většinový princip, 1969
39. Reynek, Bohuslav: Odlet vlaštovek, 1972s
40. Sacher, Vilém: Pod rozstříleným praporem, 1969č
41. " " Na počátku stálasart, 1970č
42. Sus, Oleg: Estetické problémy pod napětím, 1970s
43. " " Geneze sémantiky hudby a básnictví v moderní české estetice. Dvě studie o O. Zihovi, 1972s
44. Škvorecký, Josef: Tankový praporek, 1968s
45. Teige, Karel: Zápas o smysl moderní tvorby. Studie z třicátých let, 1969
46. Topinka, Miroslav: Krycí hnízdo, 1971
47. Wagner, Otto: S cizineckou legií proti Rommelovi, 1969č
48. Valenta, Edvard: Žil jsem s miliardářem, 1970s
49. Werich, Jan: Lincoln 1933, 1970č
50. " " Bleška a veška, 1970č
51. Zahradníček, Jan: Znamení noci, 1969
52. Zogata, Jindřich: Ohně na horách, 1970s
53. " " Kámen na kameni, 1971s

